

Ενορία η μεγάλη μας οικογένεια :Ενορία και Εκκλησία

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

[GD_01_1](#) Στην εκκλησιαστική μας πραγματικότητα η μι-κρότερη ενότητα, ο πυρήνας της Εκκλησίας, είναι η Ενορία

Πρωτοπρεσβυτέρου ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ
Ομοτίμου Καθηγητού Πανεπιστημίου Αθηνών

α) Εκκλησία και Ενορία

A. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΟΡΙΑ

1. Στην εκκλησιαστική μας πραγματικότητα η μι-κρότερη ενότητα, ο πυρήνας της Εκκλησίας, είναι η Ενορία. Ως ευχαριστιακή σύναξη των πιστών εμφανίζεται η (κάθε) Ενορία, σε συνάρτηση βέβαια με την Επισκοπή, στην οποία οργανικά ανήκει, ως «η καθολική εκκλησία» (= Η Εκκλησία) στον συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Ο πιστός ζει το μυστήριο της Εκ-κλησίας στη ζωή και πράξη της Ενορίας του, μέσα στην οποία αγωνιζόμενος και αγιαζόμενος, ενώνεται με τον Χριστό και τους εν Χριστώ αδελφούς του, πραγματοποιώντας συνεχώς την εν Χριστώ ύπαρξή του, την εκκλησιαστικότητά του. Ο λόγος, συνεπώς, για την Ενορία και τη ζωή της είναι στην ουσία του λόγος για την ίδια την Εκκλησία και την παρουσία της στον κόσμο.

Η Εκκλησία είναι «σώμα Χριστού» (βλ. Α' Κορ. Κεφ. 12), η εν Αγίω Πνεύματι ένωση και ενότητα των πιστών στην θεωμένη ανθρωπότητα του Χριστού. Χριστός και Εκκλησία είναι ενότητα αδιάσπαστη και ασύγχυτη. Είναι κατά τον ι. Χρυσόστομο «γένος εν, Θεού και ανθρώπων» (Ελλην. Πατρ. 52, 789). Κατά την ημέρα της Πεντηκοστής η δοξασμένη (κατά φύσιν ενωμένη, αδιαίρετα και ασύγχυτα, με την θεία ου-σία) ανθρωπότητα (= ανθρώπινη φύση) του Χριστού μας επανέρχεται στον κόσμο, μετά την ανάληψή της στους «ουρανούς» της Τρισηλίου Θεότητας, για να συνεχισθεί η παρουσία του Χριστού στους πιστούς του (πρβλ. Ματθ. 28, 20), με ένα διαφορετικό τρόπο παρουσίας, εν Αγίω Πνεύματι. Ο Χριστός επιστρέφει εν Αγίω Πνεύματι, για να είναι ο τόπος συναντήσεως και ενώσεως των σωζομένων δι' Αυτού και εν Αυτώ. Χρειάζεται όμως να αναλυθεί λίγο περισσότερο αυτή η θεμελιακή για την εκκλησιαστική (ενοριακή) μας ζωή αλήθεια.

Κατά τον «Μυστικό Δείπνο» ο Χριστός έδωσε στους Μαθητάς Του μερικές (επιφανειακά) περιέργες υποσχέσεις: «... Πάλιν έρχομαι και παραλήψομαι υ-μάς

προς εμαυτόν, ίνα όπου εγώ ειμι και υμείς ήτε». Και στη συνέχεια: «Ουκ αφήσω υμάς ορφανούς, έρχο-μαι προς υμάς» (Ιωάν. 14, 3. 17). «Εν εκείνη τη ημέ-ρα», συνεχίζει, θα γνωρίσουν οι Μαθηταί, ότι ο Χρι-στός είναι «εν τω Πατρί», οι Μαθηταί στον Χριστό και ο Χριστός μέσα σ' αυτούς («εν αυτοίς»). Θα απο-κτήσουν δηλαδή εμπειρία της παρουσίας του Χριστού μέσα τους. Θα βλέπουν τον Χριστό - και μετά την Ανάληψή Του- διότι ο Χριστός ζει και αυτοί θα ζουν μαζί Του (14, 19). Ο Χριστός θα εμφανίσει τον Εαυ-τό Του σ' όποιον Τον αγαπά (14, 21), θα έλθει δε να κατοικήσει μέσα του μαζί με τον Πατέρα (14, 23). Ό-λα αυτά θα συντελεσθούν εν Αγίω Πνεύματι. Το Ά-γιο Πνεύμα -ο Παράκλητος- θα διδάξει τους μαθη-τάς «πάντα» και θα τους υπενθυμίσει όλα, όσα τους εί-πε ο Χριστός (14, 26). Αλλά και στην Αρχιερατική Του Προσευχή ο Κύριος θα παρακαλέσει μεταξύ άλλων τον Πατέρα: «Πάτερ, ους δέδωκάς μοι, θέλω, ίνα όπου ειμί εγώ, κακείνοι ώσι μετ' εμού, ίνα θεωρώσι την δόξαν την εμήν...» (Ιωάν. 17, 24). Το χωρίο αυτό (που αναφέρεται στην θέωση) χρησιμοποιείται κατά κόρον στις διαχριστιανικές - οικουμενι(στι)κές σχέ-σεις, με καθαρά κοινωνιολογική και πολιτική σημα-σία, και πλήρη όμως άγνοια του αληθινού, θεολογι-κού - πνευματικού, περιεχομένου του.

Τα λόγια αυτά του Χριστού μας επληρώθηκαν κα-τά την ημέρα της Πεντηκοστής. Τότε επανήλθε ο Χρι-στός εν Πνεύματι, μαζί δε μ' Αυτόν και ο Πατέρας, για να κατοικήσουν μέσα στους πιστούς, ώστε αυτοί να θεωρούν (βλέπουν) την άκτιστη δόξα και βασιλεία (το άκτιστο Φως) της Αγίας Τριάδος. Τόπος συ-ναντήσεως -και θεώσεως- όσων αγαπούν τον Θεό-Πατέρα γίνεται η δοξασμένη (= τεθεωμένη) Ανθρωπό-τητα (ανθρώπινη φύση) του Χριστού. Την ημέρα της Πεντηκοστής δεν ιδρύεται η Εκκλησία, η οποία υ-πάρχει ήδη με την δημιουργία των Αγγέλων «εν ουρανοίς», ως κοινωνία τους με τον Θεό, αλλά «συγκρο-τείται» αγιοπνευματικά και φανερώνεται ως «σώμα Χριστού», γιατί η ανθρώπινη Φύση του Χριστού είναι παρούσα και ο Χριστός είναι ενωμένος ολόκληρος με κάθε μέλος του σώματός Του, «μεριζόμενος αμερίστως εν μεριστοίς». Ο όλος Χριστός θα βρίσκεται έκτοτε αδιαίρετα (και ασύγχυτα) σε κάθε μέλος (όταν υπάρ-χουν φυσικά οι κατάλληλες προϋποθέσεις), αυτό δε, θα συνεχισθεί μέχρι συντελείας των αιώνων.

Τα παραπάνω σημαίνουν, ότι ο Θεάνθρωπος είναι ο «εκκλησιαστής» μας, γιατί μας συνάγει στο πανάγιο Σώμα Του, αλλά και η Εκκλησία μας, γιατί γίνεται ο τόπος της συνάξεώς μας. Να γιατί δεν μπορεί να υ-πάρξει ποτέ χωρίς τον (αληθινό) Χριστό η Εκκλησία, ούτε πάλι να στηριχθεί σε καμιά (αιρετική) ιδεο-λογία, έστω λεγομένη «χριστιανική». Γιατί είναι α-διάσπαστα συνυφασμένη με το Πρόσωπο του Θεού Λόγου, του ενσάρκου Λόγου του Θεού, του Σωτήρος Χριστού. Η Εκκλησία είναι ο ίδιος ο Χριστός, ο ό-λος Χριστός (κεφαλή και σώμα), όχι «σώμα χριστια-νών», αλλά «σώμα Χριστού». Όλοι οι μετέχοντες στο σώμα του Χριστού πιστοί, κλήρος και λαός, είναι μέ-σα στο «σώμα», ποτέ πάνω από το σώμα. Γι' αυτό

κά-θε έννοια «υπερεπισκόπου» (Πάπα) ή ακόμη «δεσποτισμού» δεν μπορεί να ανήκει στη ζωή της Εκκλησίας.

Την Χριστοκεντρική αυτή πραγματικότητα της εκκλησιαστικής κοινωνίας εικονίζει και εκφράζει, αλ-λά και συνεχώς πραγματώνει, μια πράξη λειτουργική, που λαμβάνει χώρα στο τέλος της Θείας Λειτουργίας. Πρόκειται για την συστολή των Τιμίων Δώρων στο Άγιο Ποτήριο μετά την μετάληψη. Ο Λειτουργός «συστέλλει» (συγκεντρώνει) μέσα στο Άγιο Ποτήριο ό,τι άλλο υπήρχε στο Δισκάριο εκτός από τον Αμνό, δηλαδή την μερίδα της Θεοτόκου, τα τάγματα των Αγγέλων και Αγίων, τα μνημονευθέντα ζώντα και τεθνεώτα μέλη του Σώματος του Χριστού, που «συνεπετέλεσαν» με τον Λειτουργό την Θεία Λειτουργία, με πρώτο τον Επίσκοπο, ο οποίος έστω και σωματικά α-πών αποτελεί το νοητό ορατό κέντρο της Θείας Ευχαριστίας (το αόρατο είναι ο ίδιος ο Χριστός, «ο αοράτως ημίν συνών») και διακρατεί την ενότητα της Το-πικής Εκκλησίας. Μέσα στο Άγιο Ποτήριο, το «α-τομικό σώμα» του Χριστού γίνεται τώρα ένα με το «κοινωνικό» Του σώμα. Η εν Χριστώ κοινωνία των πιστών είναι ήδη όλη συναγμένη μέσα στο Άγιο Πο-τήριο. Όχι μόνο μια κατακόρυφη κοινωνία κάθε πιστού (ατομικά) με τον Θεό εν Χριστώ, αλλά και η οριζόντια εν Χριστώ ένωση όλων των μελών του σώμα-τος μεταξύ τους. Η Εκκλησία - Χριστός, κεφαλή και σώμα, είναι ορατή πραγματικότητα. Έτσι κατανοεί-ται ο ορισμός του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού για την Εκκλησία: «Εικών... εστι του Θεού... η αγία Εκκλησία, ως την αυτήν τω Θεώ περί τους πιστούς ε-νεργούσα ένωσιν» (Ελληνική Πατρολογία 91, 668B).

2. Μέσα στην ιστορία η Εκκλησία εμφανίζεται ως μία συγκεκριμένη εν τόπω πραγματικότητα, ως εν τόπω και χρόνω κοινωνία, ορατή και περιγραφική κα-τά την ανθρώπινη πλευρά της. Όπου και όταν τελεί-ται η Θεία Ευχαριστία, συγκεκριμενοποιείται αισθη-τά η παρουσία της Εκκλησίας ως κοινωνίας. Η Θεία Ευχαριστία, άλλωστε, είναι το επίκεντρο της ζωής της, γιατί κλείνει μέσα της όλη τη ζωή της Εκκλησίας, η οποία επεκτείνεται και έξω από την Θεία Ευ-χαριστία ως «λειτουργία μετά την λειτουργία», συνε-χιζόμενη δηλαδή στην ζωή των πιστών Λειτουργία.

Ήδη στην Κ. Διαθήκη ο Απ. Παύλος μιλεί για την «εκκλησία» μιας πόλεως, π.χ. της Κορίνθου, αλ-λά και για τις «εκκλησίες» μιας ευρύτερης περιοχής, π.χ. της Αχαΐας. Κάνει έτσι την διάκριση μιας τοπι-κής εκκλησιαστικής - ευχαριστιακής συνάξεως από άλλες τοπικές εκκλησίες - συνάξεις. Ο πληθυντικός «εκκλησίες» στην ορθοδοξοπατερική παράδοση έχει την λογική έννοια του μέρους αντί του όλου. Κάθε το-πική Εκκλησία, αφού ενσαρκώνει την καθολική αλή-θεια, την Ορθοδοξία, είναι Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ, παρά την γεωγραφική διαίρεση, όπως ένας είναι ο Χριστός, που προσφέρεται σε κάθε Αγία Τράπεζα ως τροφή «του σύμπαντος κόσμου». Κατά τον

Άγιο Ιγνάτιο τον Θεοφόρο, όπου υπάρχει ο Χριστός, στο πλήρωμα της α-λήθειάς Του, εκεί υπάρχει και η καθολική (η Μία και Μοναδική) Εκκλησία (Ε.Π. 5, 713). Η τοπικότητα δηλαδή, είναι μία απλή (τοπική) φανέρωση της Μιας και Μοναδικής Καθολικής Εκκλησίας, οι δε τοπικές εκκλησίες μοιάζουν με επιφανειακές πηγές, που προ-έρχονται από ένα και το αυτό πάντα υπόγειο ποτάμι.

Η Θεία Ευχαριστία εξασφαλίζει την ενότητα του εκκλησιαστικού σώματος. Αυτό είναι το μήνυμα της Α' προς Κορινθίους (10, 15-17). Το ένα σώμα ταυτίζε-ται εκεί με τον ένα ευχαριστιακό άρτο. «Ότι εις άρ-τος, εν σώμα οι πολλοί εσμέν. οι γαρ πάντες εκ του ε-νός άρτου μετέχομεν» (Α' Κορ. 10, 17): Την ίδια εικό-να θα χρησιμοποιήσει μισό περίπου αιώνα μετά και η «Διδαχή» (κεφ. 9-10). Οι πολλοί μάλιστα δεν γίνονται «εν», αλλά «εις» (Γαλ. 3, 28), ο εις Κύριος (ας θυμη-θούμε πάλι την συστολή των τιμίων Δώρων). Αυτή η Χριστοκεντρική ενότητα συνέχει την τοπική εκκλησιαστική κοινότητα αρχικά στην μία επισκοποκεντρική ευχαριστία. Τότε (πρώτοι αιώνες) ταυτίζεται η εν τόπω εκκλησία -σύναξη των πιστών- («κατ' οίκον» εκκλησία) με την Ενορία. Η ίδια ενότητα όμως θα εξασφαλίζεται και αργότερα με την εμφάνιση της Ενο-ρίας (τέλη β' αι.), που θα είναι μεν πρεσβυτεροκεντρική, αλλά θα τελεί σε αδιάσπαστο σύνδεσμο με τον ε-πίσκοπο, ώστε δεν θα χάσει την επισκοποκεντρικότητά της και με αυτό τον τρόπο και την Χριστοκεντρικότητά της.

Η ενορία δεν είναι υποκατάστατο της αρχικής επισκοποκεντρικής εκκλησίας, διότι η τελευταία συνε-χίζεται στην Επισκοπή των μετέπειτα εποχών. Η Ε-πισκοπή (ο επίσκοπος) παραμένει πάντα το κέντρο της εκκλησιαστικής ζωής. Γιατί η ενορία δεν είναι μια νέα (άλλη) εκκλησία, ώστε να έχουμε πολλές (επί μέρους) εκκλησίες σε κάθε Εκκλησία - Επισκοπή. «Αι εκ λόγων πρακτικής ανάγκης εμφανισθείσαι ενορίαι δεν εθεωρούντο ως αυτοτελείς ευχαριστιακαί ενό-τητες εντός της επισκοπής, αλλ' εξηρτώντο εκ της μιας επισκοποκεντρικής ευχαριστίας, ως κλάδοι ορ-γανικοί αυτής» (Ι. Ζηζιούλα, Η ενότης της Εκκλη-σίας εν τη Θεία Ευχαριστία και τω επισκόπω κατά τους τρεις πρώτους αιώνας, Εν Αθήναις 1965, σ. 195). Δεν θα παύσει ποτέ να θεωρείται απαραίτητη η προσωπική παρουσία του Επισκόπου στην ευχαρι-στιακή σύναξη των ενοριών. Γι' αυτό και μνημονεύε-ται ο Επίσκοπος σε κάθε Ευχαριστία (Λειτουργία) μας αμέσως μετά τον καθαγιασμό των Τιμίων Δώρων, ως να είναι και σωματικά παρών στην σύναξή μας.

Δεν διασπάται, συνεπώς, από τον β' αιώνα με την γένεση της (σημερινής) ενορίας η επισκοποκεντρική Ευχαριστία, αλλά πραγματοποιείται κατά τον Ι. Ζη-ζιούλα (σήμερα, Μητροπολίτη Περγάμου) «επιμερι-σμός του συνθρόνου του πρεσβυτερίου» (σ. 151 κ.ε.) για την πρακτική αντιμετώπιση των αναγκών του α-ριθμητικά αυξημένου εκκλησιαστικού σώματος. Η ε-νορία είναι η επέκταση της

μιας υπό τον επίσκοπο ευ-χαριστίας μέσα στα γεωγραφικά όρια της επισκοπής, χωρίς να δημιουργούνται έτσι νέα κέντρα ευχαριστια-κής ενότητας.

3. Η εν Χριστώ κοινωνία διαφοροποιείται αμετά-κλητα και οριστικά από κάθε άλλη εγκόσμια κοινω-νία. Όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες θεμελιώνονται σε ορισμένες ιδεολογικές κ.λπ. προϋποθέσεις, βάσει των οποίων συγκροτούνται, ιδιαίτερα στην εποχή μας. Η κοινωνία του σώματος του Χριστού εισήλθε στον κό-σμο ως «καινή κτίσις» (Γαλ. 6, 15). Η Εκκλησία εί-ναι μυστήριο «αποκεκρυμμένον από των αιώνων εν τω Θεώ» (Εφεσ. 3, 9) και «πρότερον κτισθείσα, μετά ταύτα γεννάται εκ Θεού» (Μ. Αθαν. Ε.Π. 36, 1004/5). Ει-σέρχεται εν Χριστώ και δια Χριστού στον κόσμο ως νέο ολότελα μέγεθος στην ανθρώπινη ιστορία. Το Πρόσωπο του Χριστού, το κατ' εξοχήν και μόνο «νέ-ο» που γνώρισε ποτέ ο κόσμος, διαφοροποιεί ριζικά την δική του κοινωνία από κάθε ανθρώπινη ομάδα, που διεκδικεί το όνομα «κοινωνία». Ο Χριστός είναι ο θεμέλιος τη ενότητας της δικής Του κοινωνίας.

Συνεπώς, ενώ ο κόσμος αγωνίζεται τον σισύφειο αγώνα να συμπήξει τις κοινωνίες του, εμείς οι Χρι-στιανοί αγωνιζόμεθα, όπως όλοι οι άγιοί μας, να εντα-χθούμε στην «ητοιμασμένην ημίν βασιλείαν από κα-ταβολής κόσμου» (Ματθ. 25, 34), στην χάρη και κοι-νωνία του σώματος του Χριστού. Όλος ο αγώνας μας σ' αυτό εστιάζεται: στην ορθή και πλήρη («ολοτελή», Α' Θεσσ. 5, 23) ένταξή μας στην εν Χριστώ κοινωνία. (Βλ. περισσότερα στου Γ. Δ. Μεταλληνού, Ορθόδοξη θεώρηση της κοινωνίας, στο περιοδ. ΚΟΙΝΩΝΙΑ, έτ. ΚΗ (1985), σ. 82-102).

Η ένταξή μας όμως στην εν Χριστώ κοινωνία, και συνεπώς και στην ενοριακή - εκκλησιαστική ζωή, προϋποθέτει ένα και μοναδικό τρόπο. Είναι ανάγκη η ζωή του Χριστού, η εισαχθείσα στον κόσμο με την σάρκωσή Του «Χριστοζωή», ως καινός τρόπος υπάρ-ξεως, να γίνει και δική μας ζωή. Αυτό πραγματοποιεί-ται, όταν μετά ορισμένη μεταμορφωτική διαδικασία φθάσουμε σε σημείο να μη ζούμε πια εμείς, αλλά να «ζη εν ημίν Χριστός» (Γαλ. 2, 20), να «μορφωθή -δη-λαδή- ο Χριστός εν ημίν» (Γαλ. 4, 19). Όλη αυτή η διαδικασία στην θεολογική γλώσσα, στη γλώσσα της Εκκλησίας, ονομάζεται πορεία θεώσεως και είναι η σωτηρία. Στην ζωή της Εκκλησίας εισέρχεται κανείς, για να σωθεί, δηλαδή για να θεωθεί. Αυτό εξασφάλιζε η Ενορία στην αρχαία Εκκλησία και αυτό (πρέπει να) εξασφαλίζει σ' όλους τους αιώνες. Αν ο στόχος αυτός παραθεωρηθεί, τότε αλλοιώνεται η ενοριακή ζωή και καταντά, η στην περίπτωση αυτή ονόματι μό-νο ενορία, μία αίρεση, που δεν σώζει, αλλά οδηγεί στην αιώνια απώλεια. Βέβαια, σπεύδουμε να πούμε, για να ηρεμήσουν τα πνεύματα, ότι στην Ορθοδοξία αυτή η ολοκληρωτική αλλοίωση της ενορίας δεν εί-ναι δυνατή. Διότι, και αν ακόμη βρεθούν κληρικοί, που βλέπουν κοσμικά την ενοριακή ζωή και «διδά-σκουν ούτω τους ανθρώπους», μένουν οι εν Χριστώ πατέρες και διδάσκαλοί μας, οι άγιοι Πατέρες, που μας

διδάσκουν τον τρόπο σωτηρίας με τα λειτουργικά βιβλία, τους ύμνους και τις ευχές. Όταν όμως ο προ-φητικός, αποστολικός και πατερικός λόγος σιγήσει, τότε χάνεται αμετάκλητα ο ορθός προσανατολισμός και στόχος της εκκλησιαστικής ζωής.

4. Η διαμόρφωση της ενοριακής - εκκλησιαστικής ζωής ήδη κατά την αποστολική εποχή έλαβε τον χαρακτήρα μιας πλήρους Θεοκρατίας - Χριστοκρατίας. Βέβαια θα πρέπει να διευκρινισθεί, ότι ο θεοκρατικός χαρακτήρας της εκκλησιαστικής ζωής δεν (μπορεί να) έχει τίποτε το κοινό με τον παπισμό ή την μουσουλμανική «θεοκρατία». Γιατί δεν είναι ποτέ κληρικοκρατία και φεουδαρχική ανθρωποκρατία, αλλά Χριστοκρατία. Η ορθόδοξη - ρωμαϊκή θεοκρατία είναι αυτό, που εκφράζουν κατά τρόπο μοναδικό δύο σημαντικότερες λειτουργικές φράσεις, που τόσο συχνά επαναλαμβάνουμε: α) «Εις άγιος, εις Κύριος, Ιη-σούς Χριστός» και β) «εαυτούς και αλλήλους και πάσαν την ζωήν ημών Χριστώ τω Θεώ παραθήμεθα». Αν συνδέσουμε την πρώτη φράση με το χώρο της εμφανίσεώς της, το ρωμαϊκό κράτος, τότε συνειδητο-ποιούμε σαφέστατα την βαθύτερη έννοιά της. Δεν είναι κάποιος κοσμικός Καίσαρας ο Κύριος της Εκκλησίας, στον οποίο υποδουλώνονται οι πιστοί, αλλά ο Αιώνιος Δεσπότης Χριστός, ο Κύριος και συνάμα ελευθερωτής της όλης ζωής μας. Η Εκκλησία δεν εγκυβερνιέται ποτέ από τον Χριστό στα χέρια και τις διαθέσεις κάποιου εγκόσμιου Καίσαρα ή Πάπα.

Η θεοκρατία, συνεπώς, της Εκκλησίας είναι η διαρκής συναίσθηση της ζωντανής παρουσίας του Χριστού - Κυρίου στη ζωή του σώματός Του και της συνεχούς διαποιμάνσεως και διακυβερνήσεως του σώματος της Εκκλησίας άμεσα από Αυτόν εν Αγίω Πνεύματι. Έτσι, μπορεί να κατανοηθεί σαφώς και η θέση των Κληρικών στο εκκλησιαστικό σώμα. Ο Επίσκοπος, παρά την θεμελιακή και αμετάθετη θέση του στην ευχαριστιακή σύναξη και την ζωή της (το-πικής) Εκκλησίας, δεν είναι καθόλου «αντικαταστά-της» και «αντιπρόσωπος» του Χριστού, σαν να αναπληρούσε τον απόντα Χριστόν (παπισμός), αλλά στο πρόσωπό του γίνεται φανερός αισθητά ο πάντοτε «αοράτως ημίν συνών» (παρών) Χριστός.

Αρκεί να θυμηθούμε μερικές χαρακτηριστικές πατερικές αναφορές στο σημείο αυτό. Κατά τον ανυπέρ-βλητο εκκλησιολόγο άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο (βλ. Αθαν. Γιέβτις, Η εκκλησιολογία του Αποστ. Παύλου κατά τον ιερόν Χρυσόστομον, Αθήναι 1967), στη Θεία Ευχαριστία «προσφέρων» δεν είναι μόνο ο λειτουργός, αλλά μαζί και όλη η κοινότητα, ο δε καθαγιασμός «ουκ έστιν ανθρωπίνης φύσεως κατορθώμα-τα..., αλλ' η του Πνεύματος χάρις, παρούσα και πάσιν επιπταμένη, την μυστικήν εκείνην κατασκευάζει θυσίαν». Διότι ο λειτουργός απλώς «την εαυτού δανείζει γλώτταν και την εαυτού παρέχει χείρα» (Ε.Π. 62, 204). Σ' άλλο δε σημείο, αναφερόμενος ο ίδιος στην «ανθρωπίνην διαίρεσιν» των μελών της Εκκλησίας σε

«πρόβατα και ποιμένας» παρατηρεί: «... πρόβατα και ποιμένες προς την ανθρωπίνην εισί διαίρεσιν, προς δε τον Χριστόν πάντες πρόβατα. και γαρ οι ποιμαίνοντες και οι ποιμαινόμενοι υφ' ενός, του άνω ποιμένος, ποιμαίνονται» (Ε.Π. 52, 784). Η ενότητα του σώματος δεν επιτρέπει κοσμικές διαφοροποιήσεις σε άρχοντες και αρχομένους. «Ουκ αρχόντων τύφος (= έπαρση) εστί ενταύθα (στην Εκκλησία), ουδέ αρ-χομένων δουλοπρέπεια, αλλ' αρχή πνευματική, τούτω μάλιστα πλεονεκτούσα, τω το πλέον των πόνων... ου τω τας τιμάς πλείους αναζητείν» (Ε.Π. 61, 427/8). Την διαφορά μεταξύ κληρικών και λαϊκών εντοπίζει ο ι. Χρυσόστομος στον μεγαλύτερο κόπο και μόχθο και όχι σε υπεροχικές εξάρσεις (βλ. περισσότερα στου Ι. Καρμίρη, Η θέσις και η διακονία των Λαϊκών εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία, Εν Αθήναις 1976).

Η θεοκεντρική αυτή οργάνωση της εκκλησιαστικής ζωής επιτρέπει να καταλάβουμε, γιατί δεν μπορεί να υπάρχουν στην Εκκλησία αξιώματα και εξουσίες, κατά την κοσμική έννοια, παρά μόνο λειτουργήματα και διακονίες. Κάθε διακονία μάλιστα απορρέει από το Χριστό και είναι διακονία του σώματός Του. Ένας είναι ο Χριστός, αλλά πολλές οι διακονίες του σώμα-τός Του. Η διάρθρωση της εκκλησιαστικής ζωής δεν είναι επινόημα, ιδεολογικό κατασκεύασμα, απόρροια των απαιτήσεων κάποιου Καταστατικού, ορθολογικά συνταγμένου. Γεννώνται μέσα στην εν Χριστώ ζωή. Είναι τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, που μετα-σηματίζονται σε διακονήματα - διακονίες. Γιατί τα Πνευματικά «δώρα» (Ιακ. 1, 17, Α' Κορ. 12-14) ενεργ-γοποιούνται σε διακονήματα για την εν Χριστώ λει-τουργία του σώματος. Αυτή η ενεργοποίηση του κάθε χαρίσματος αποτελεί βιωμένη αγιοπνευματική εμπει-ρία, που μετά περιγράφεται και κωδικοποιείται. Δεν δημιουργείται όμως από τον άνθρωπο. Μένει πάντα δώρο Θεού.

Τα λειτουργήματα στην Εκκλησία έχουν προσωπι-κό χαρακτήρα. Δεν είναι αφηρημένα αξιώματα και τί-τλοι, όπως κατήντησαν δυστυχώς να είναι τα διάφορα οφίκια (πρωτοπρεσβύτερος, οικονόμος κ.λπ.). Τα πρόσωπα, που ενσαρκώνουν τα λειτουργήματα, συγκροτούν την εκκλησιαστική ζωή και ιεραρχία. Αρκεί να υπενθυμίσουμε το Α' Κορ. 12, 28: «... ο Θεός έθετο εν τη Εκκλησία πρώτον αποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, έπειτα δυνάμεις, έπειτα χαρί-σματα ιαμάτων, αντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσ-σών» (πρβλ. Εφ. 4, 11). Είναι γενικά παραδεκτό σή-μερα, ότι οι ονομαζόμενοι εδώ «προφήται» είναι οι ονομασθέντες κατόπιν επίσκοποι (βλ. Φειδά, Εκκλησια-στική Ιστορία, Α', Αθήναι 1992, σ. 101 κ.ε.).

Ο επίσκοπος ήταν μέχρι τον δ' αιώνα λειτουργός και όχι διοικητής. Οι «ποιμένες και διδάσκαλοι» του δ' της Εφεσίους ήταν οι σημερινοί πρεσβύτεροι, που αποτελούσαν τους διοικητικούς συμβούλους του επι-σκόπου και διακονούσαν το

πλήρωμα ως διδάσκαλοι και κατηχηταί. Οι κατ' εξοχήν διδάσκαλοι της αρχαίας Εκκλησίας ήσαν οι πρεσβύτεροι (π.χ. ο Κλή-μης ο Αλεξανδρέας, ο Ωριγένης κ.ά.). Τον γ' μάλιστα αιώνα λειτουργούσε τακτικός θεσμός συνάξεων για προσευχή και διδασκαλία, «δίχα της των μυστηρίων τελετής», υπό την ηγεσία των πρεσβυτέρων, την Τε-τάρτη και την Παρασκευή, για την κατήχηση των πιστών.

Ενώ στις αιρέσεις, που εκκοσμικεύουν την εκκλησιαστική ζωή, αλλοτριώνοντάς την, οι θεσμοί και τα αξιώματα έχουν πρωταρχική σημασία, στην Εκκλησία, εκείνο που βαρύνει περισσότερο, είναι ο φορέας του θείου χαρίσματος, το ανθρώπινο πρόσωπο. Δεν μπορούν να υπάρχουν εκκλησιαστικά λειτουργήματα και διακονίες χωρίς τους φορείς των πνευματικών χαρισμάτων. Αρκεί να φέρουμε σαν παράδειγμα τον θεμελιακό εκκλησιαστικό θεσμό της συνόδου, που όχι σπάνια νοείται και από μας, τους ορθοδόξους, κοσμικά και νομικά. Καμιά σύνοδος, και μάλιστα οικουμενική, δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς θεοφόρους, δηλαδή φωτισμένους από το Άγιο Πνεύμα, Πατέρας. Προϋπόθεση, για να είναι ο Χριστός ενεργά παρών σε μια σύνοδο, είναι να υπάρχει ο Χριστός εν Πνεύματι μέσα στην καρδιά των συγκροτούντων την σύνοδο. Σ' αυτό διαφέρουν οι αυθεντικές από τις μη γνήσιες συνόδους. Μόνο αν ο Χριστός είναι «εν ημίν», ενεργεί και «εν μέσω ημών» και «δι' ημών». Μπορεί να υπάρξει σύναξη ανθρώπων, που χρησιμοποιεί την Γραφή και την έρευνα (ως λ.χ. οι διάφοροι αιρετικοί), αλλά να μην έχει Χριστό. Γιατί δεν υπάρχει ο Χριστός μέσα στις καρδιές των αιρετικών, παρά μόνο στα χείλη τους (πρβλ. Ματθ. 15, 8).

5. Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να καταλά-βουμε, ότι ο κληρικός, μολοντί ταγμένος να «ποι-μαίνει τα πρόβατα» του Χριστού (Ιωάν. 21, 16), δεν είναι «άρχοντας» και «εξουσιαστής», αλλά φορέας λειτουργικού χαρίσματος, το οποίο καλείται να ενεργοποιεί σε διακονία ποιμαντική για την εν Χριστώ αύξηση του ποιμνίου του. Αν μάλιστα λάβουμε υπό-ψη, ότι τα «πρόβατα» είναι λογικά, και έχουν συνε-πώς την δική τους προσωπικότητα και κρίση, και ότι δεν είναι του κληρικού, αλλά του Χριστού πρόβατα, όπως και ο κληρικός, τότε αντιλαμβανόμασθε πόσο α-πέχει η διακονία του από την κοσμική αντίληψη περί εξουσίας. Αν πάλι σκεφθούμε, ότι και τα λαϊκά μέλη του εκκλησιαστικού σώματος λαμβάνουν χαρίσματα, που ενεργοποιούνται σε διακονήματα μέσα στο σώμα, τότε γίνεται φανερό ότι η αξιοποίηση των χαρισμά-των των λαϊκών εκ μέρους του εφημερίου μιας ενο-ρίας όχι μόνο δεν σημαίνει χαριστική παραχώρηση, αλλά απλούστατα κατάφαση της αυθεντικής λειτουρ-γίας του εκκλησιαστικού σώματος, με την αξιοποίη-ση όλων των μελών του.

Εν τούτοις μια παρα-παράδοση (και ουσιαστικά αντι-παράδοση) έχει παρασιτικά εισχωρήσει στη ζωή μας και γι' αυτό επικρατεί η σφαλερά εντύπωση, ότι έχουμε

μια τάξη αρχόντων (πριγκήπων) στην Εκκλησία και μια τάξη αρχομένων. Περιττό να πούμε, ό-τι τέτοιες αντιλήψεις φεουδαρχικού χαρακτήρα είναι συνέπεια των μακροχρονίων επιρροών, που δεχθήκα-με ως υπόδουλη Ρωμηοσύνη από τη Φραγκιά και την Τουρκιά και από τις οποίες καταταλαιπωρούμεθα ακό-μη. Μια πρακτική λ.χ. προέκταση -πολύ συνήθης- της αντιλήψεως αυτής γίνεται αισθητή στην λειτουρ-γική μας πράξη. Πρόκειται για την φανερή ή ενδόμυ-χη πεποίθηση πολλών, ότι στη λατρεία διακρινόμασθε στους τελούντες - δρώντες (λειτουργούς) και στους παρακολουθούντες (λαϊκούς - εκκλησίασμα). Ε-πικρατεί, έτσι, μια συνείδηση θεατρικού χώρου, έρχε-ται δε και η γλώσσα («υπέρ των παρακολουθούντων την ιεράν ακολουθίαν ταύτην...») να ελέγξει και επαληθεύσει τις εσωτερικές τοποθετήσεις. Το ερώτημα είναι, πώς θα επαναποκτηθεί το αυθεντικό εκκλησια-στικό φρόνημα, που θα μας επαναφέρει στη συνείδη-ση του σώματος και της ενότητάς του, βάσει της ο-ποίας δεν μπορεί να υπάρξουν «τελούντες» και «παρακολουθούντες», αλλά μόνο συνεπιτελούντες - συμπροσευχόμενοι - συμπροσφέροντες, κληρικοί και λαϊκοί.

Πράγματι, μέσα στην πατερική παράδοση, την ο-ποία ανάγλυφα παρουσιάζει στην παραπάνω μελέτη του ο αείμνηστος Καθηγ. Ι. Καρμίρης, δεν γίνεται καμιά «ταξική» διάκριση Κλήρου και Λαϊκών, αφού όλα τα μέλη επιτελούν την λειτουργία τους και διακονία τους μέσα στο σώμα. Άλλωστε και ο όρος «λαϊ-κός», παραγόμενος από το «λαός», σημαίνει κυρίως τον ανήκοντα στον «λαό του Θεού», στο εκκλησια-στικό σώμα, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα μέλη, κλη-ρικούς και λαϊκούς, μαζί χωρίς ταξική διάκριση. Ο λαϊκός είναι αυτός, που δεν έχει την «ειδική ιερωσύνη» του κληρικού. Η μόνη επιτρεπτή διάκριση μετα-ξύ τους είναι στην επιτελούμενη διακονία και όχι στην «ταξική» διαφοροποίησή τους. Η αρμονική αυ-τή λειτουργία όλου του σώματος συνιστά τον εκκλησιαστικό οργανισμό, όπως τούτο μαρτυρείται στην Α' Κλήμεντος († 95 μ.Χ.): «... Τω γαρ αρχιερεί ίδιαι λειτουργίαι δεδομένα εισίν, και τοις ιερεύσιν ίδιος ο τό-πος προστέτακται, και λευίταις ίδιαι διακονίαι επί-κείνται. ο λαϊκός άνθρωπος τοις λαϊκοίς προστάγμασιν δέδεται» (40, 5).

Στο σώμα υπάρχουν χαρίσματα, λειτουργήματα, διακονίες. Αλλά για όλους. Μιλώντας για την εκκλη-σία της αποστολικής εποχής ο άγιος Νικόδημος Α-γιορείτης σημειώνει: «Οι Χριστιανοί εκείνοι, όπου επίστευον εις την αρχήν του κηρύγματος, και εβαπτίζοντο, όλοι ελάμβανον Πνεύμα Άγιον. Επειδή δε το Πνεύμα το Άγιον είναι κατά την εαυτού φύσιν άόρατον, εδίδετο εις τους τούτο λαμβάνοντας ένα σημάδι αισθητόν και ορατόν της εαυτού ενεργείας. Όθεν οι βαπτιζόμενοι ή με γλώσσας διαφόρους ελάλουν ή προεφήτευαν ή θαύματα έκαμναν». Τα χαρίσματα ή-σαν δηλωτικά της παρουσίας του Αγίου Πνεύματος μέσα στους πιστούς, οι οποίοι αναδεικνύονταν έτσι «ναοί» - κατοικητήρια του Αγίου Πνεύματος. Η χα-λάρωση της χριστιανικής ζωής στους μετέπειτα αιώ-νες

περιώρισε τα χαρίσματα στους Αγίους, που εξα-κολουθούν να είναι οι αυθεντικοί πιστοί και «ναοί» του Αγ. Πνεύματος και τα πραγματικά μέλη του εκ-κλησιαστικού σώματος.

Η ιερωσύνη είναι χάρισμα, που ενεργοποιείται σε συγκεκριμένο λειτούργημα, θεμελιώδες μεν για την υ-πόσταση της Εκκλησίας, αλλά που δεν αποκλείει και άλλα χαρίσματα και άλλους χαρισματικούς φορείς και μεταξύ των λαϊκών. Άλλωστε κατά το Α' Κορ. 12, 18-31 όσοι ανήκαν στο σώμα του Χριστού -την Εκκλησίαν- είχαν χαρίσματα, όπως είπε παραπάνω και ο άγιος Νικόδημος. Μόνο δε οι «ιδιώται» και οι «ά-πιστοι» (14, 23), όσοι δηλαδή δεν ήσαν ακόμη μέλη (οι κατηχούμενοι) δεν είχαν χαρίσματα. Με την πάρο-δο των αιώνων όμως και την τυποποίηση της χριστια-νικής ιδιότητας περιορίσθηκαν τα χαρίσματα, όπως είπαμε, στους Αγίους - θεουμένους, υπερτονίσθηκε δε έτσι το μόνο χάρισμα - λειτούργημα, που παραμένει αμετάπτωτο, η Ιερωσύνη, έστω και αν πολλοί φορείς της εσωτερικά δεν ανταποκρινόμασθε και δεν διαφέ-ρουμε, έτσι, από «αχθοφόρους» του χαρίσματος, που μας δόθηκε «δι' επιθέσεως των χειρών του πρεσβυτερίου» (Α' Τιμ. 4, 14). Όταν, λοιπόν, συνειδητοποιή-σουμε οι Κληρικοί, ότι μέσα στο εκκλησιαστικό σώ-μα επιτελούμε το λειτούργημα και την διακονία μας, ως μέλη και μεις του σώματος, τότε θα εξαλειφθεί κά-θε φεουδαρχική - δεσποτική αντίληψη της ιερωσύνης και η ενορία θα ξαναβρεί στο πρόσωπό μας, τον πατέ-ρα και ποιμένα.

ΠΗΓΗ: “ΕΝΟΡΙΑ - Η μεγάλη μας οικογένεια”

Πρωτ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΥΨΕΛΗ»

Πηγή: impantokratoros.gr